

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 31 880 04
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 31 879 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DUSG0002528

13 mei 1998

Onderwerp
Voormalig Joegoslavië (18/98)

1. Bij deze doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

H.J. Vandeweijer
Commodore

Bijlagen
één (1)

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Bezoekadres
Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer
(070) 31 87433

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DISG0002528 d.d. 13 mei 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

HMID

HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

18/98

(Afgesloten 131200 mei 1998)

Conclusie/voorzicht

Als gevolg van het feit dat zij een meer actieve opstelling heeft ingenomen in met name het Bosnische, maar in zekere zin ook in het Kroatische vredesproces, neemt de kritiek van alle conflictpartijen op de internationale gemeenschap toe. Dit zal het vredesproces geen goed doen.

In de Kroatische regeringspartij HDZ lijkt een machtsstrijd uit te breken, waarin de meer extreem-nationalistische vleugel over de beste papieren lijkt te beschikken.

De Kosovo-Albanezen lijken ernaar te streven het geweld in Kosovo op te voeren en de kwestie te internationaliseren. De standpunten ten aanzien van onderhandelingen zijn onverenigbaar. De Servische en Joegoslavische autoriteiten zijn gedwongen een reactieve en preventieve opstelling in te nemen ten aanzien van het UCK.

Bosnië-Herzegovina

Izetbegovic beschuldigt Klein van "arrogantie"

De voorzitter van het Bosnische presidium en leider van de belangrijkste Moslim-partij SDA, Izetbegovic, heeft op 8 mei een open brief geschreven aan plv HV Klein. Daarin protesteert hij tegen recente uitspraken van Klein in een Bosnisch dagblad. Klein had onder meer gesuggereerd dat alle partijen in zekere zin verantwoordelijk zijn voor de Bosnische oorlog en dat alle Bosnische politici zelfzuchtig te werk gaan. Tenslotte toonde Izetbegovic zich verbolgen over het feit dat Klein zich had uitgesproken over zijn toekomstige beleid, zonder daarbij speelruimte te laten voor de Bosnische leiders. Izetbegovic weersprak dat Klein en HV Westendorp het recht hebben zelfstandig beleid te ontwikkelen.

Het interview, en de reactie van Izetbegovic daarop, zijn het gevolg van het feit dat de internationale gemeenschap in toenemende mate taken en bevoegdheden naar zich toetrekt en alle bij het conflict betrokken lokale partijen beschuldigt van obstructie van het vredesproces. Dat is vooral pijnlijk voor de Moslims, die gedurende de gehele oorlog en ook sinds de ondertekening van "Dayton" hun best hebben gedaan om hun eigen opstelling in positieve zin te contrasteren met die van de Serviërs en Kroaten. In tegenstelling tot wat Izetbegovic stelt, hebben Klein en Westendorp wel degelijk de bevoegdheid om politieke beslissingen te nemen, zelfs zonder de lokale politici te raadplegen. Westendorp heeft het afgelopen jaar herhaaldelijk van deze bevoegdheid gebruik te maken om omstreden beslissingen door te voeren. Uit de brief van Izetbegovic blijkt dat daartegen wrevel heerst, ook bij de Bosnisch (Moslim-)politieke leiding. Dat kan de kritiek op de internationale gemeenschap verder doen toenemen en de sfeer aan de top aanzienlijk vertroebelen, zeker wanneer de oplegde maatregelen, in plaats van nummerplaten en staatsvlaggen, op werkelijk pijnlijke zaken (centralisatie versus decentralisatie of Brcko!) betrekking gaan hebben.

VRS én VFBiH tegen nieuwe nummerplaten

Het Bosnisch-Servische persagentschap SRNA heeft op 1 mei een verklaring uitgegeven, waaruit kan worden opgemaakt dat de top van beide legers in Bosnië-Herzegovina bezwaar hebben tegen de invoering van identieke nummerplaten voor militaire voertuigen. Volgens het bericht kwam het bezwaar daartegen van zowel de Chef Staf van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS), Colic, als van de bevelhebber van de

[REDACTED]

strijdkrachten van de Moslim/Kroatische Federatie (VFBiH), Delic. De VRS heeft evenwel toch de nieuwe nummerplaten aanvaard, zo blijkt uit de verklaring, omdat SFOR anders het recht zou hebben de betreffende voertuigen van de wegen te weren. In de betreffende verklaring werd niet gespecificeerd waarop de bezwaren betrekking hebben, maar vermoedelijk speelt vooral de vrees een rol dat de invoering van identieke nummerplaten een stap betekent in de richting van verdere militaire integratie. Dat zowel de ARBiH als de VRS daartegen bezwaar hebben is een indicatie van het voortdurende wantrouwen tussen beide legers, maar is in overeenstemming met "Dayton", dat expliciet uitgaat van het bestaan van twee legers en bovendien de verantwoordelijkheid voor de militaire politiek bij de entiteiten in Bosnië-Herzegovina legt.

Moslim/Kroatische Federatie (MKF)

Politie betrokken bij aanslagen tegen Moslim-huizen?

Er zijn aanwijzingen dat enkele Bosnisch-Kroatische politie-functionarissen betrokken zijn bij geweld tegen terugkerende Moslims in Stolac, onder meer bij het in brand steken van huizen waarin vroeger Moslims hebben gewoond. Deze berichten zijn niet bevestigd, maar de kans dat zij juist zijn, is groot. Er waren in het verleden herhaaldelijk aanwijzingen dat Bosnisch-Kroatische autoriteiten, niet alleen in Stolac, maar ook in andere door extreem-nationalistische Kroaten gedomineerde gebieden, soms passieve steun leverden aan pogingen de terugkeer van gevluchte Moslims te verhinderen, maar in sommige gevallen daar ook actief bij betrokken waren, dan wel de gevolgen daarvan verdonkeremaanden. Met name in Stolac lijken de autoriteiten vastbesloten om te verhinderen dat grote aantallen Moslims terugkeren. Tegen die achtergrond lijkt het onbegonnen werk om na te gaan wie in concreto verantwoordelijk is (geweest) voor de aanslagen op huizen en andere intimidatie-tactieken, alle mooie woorden ten spijt.

Nog altijd problemen met politie in Livno

De minister van Binnenlandse Zaken van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF), Zilic, heeft geprotesteerd tegen het feit dat de internationale gemeenschap op 28 april eenzijdig de samenstelling van de politie in het Livno-kanton (nr 10) heeft opgelegd. Hij onderstreepte dat de Moslims in het kantonbestuur niet over de betreffende maatregel zijn geconsulteerd. Bovendien protesteerde hij tegen het feit dat de politie-uniformen de "symbolen van één natie" dragen. Inmiddels is de kantonnale politie op 9 mei geïnstalleerd, in overeenstemming met het besluit van Westendorp, maar de ceremonie werd geboycot door de Moslim-vertegenwoordigers in het kanton en door de IPTF, omdat op grond van de bezwaren van Zilic nog geen toestemming was gegeven voor de ceremonie.

De "neverending story" van de installatie van politie in de verschillende kantons zou een klucht lijken, als zij niet zo serieus was en een perfecte illustratie levert van de gevoeligheden die nog tussen Moslims en Kroaten heersen. In het Livno-kanton zijn de Kroaten de dominante bevolkingsgroep en zij staan erop dat dit feit wordt weerspiegeld in de samenstelling en uitrusting van de politie. Daartegen wordt geprotesteerd door de Moslim-minderheid, die een meer substantiële invloed op het politiekorps wil hebben. Zij gebruikt daarbij precies dezelfde argumenten die in andere kantons, die door Moslims worden gedomineerd, tegen hen worden gebruikt. Naast vrees voor dominantie door de andere bevolkingsgroep spreekt hieruit ook onwil tot compromissen. Dat is zeer bedreigend voor het vredesproces. Evenzeer verontrustend is het feit dat hier ook openlijk kritiek wordt uitgeoefend op de internationale gemeenschap, die knopen doorhakt om het vredesproces op gang te houden, maar zich daarbij de woede van de benadeelde partij op de hals haalt. Ook dat kan het vredesproces ondergraven.

Bosnisch-Servische republiek (RS)

Knezevic waarschuwt voor demonstraties in Banja Luka

De plv voorzitter van de partij van RS-president Plavsic, Knezevic (SNS), heeft op 11 mei gezegd over aanwijzingen te beschikken dat de voormalige regeringspartij SDS de komende dagen in Banja Luka, waar vanaf 12 mei een zitting van de RS-parlement wordt gehouden, demonstraties en andere destabiliserende activiteiten wil organiseren. Doel zou zijn de interne situatie in de RS te destabiliseren. De SDS heeft inmiddels afstand genomen van de uitspraken van Knezevic en bedreigd hem te vervolgen wegens laster. Tijdens de zitting van het parlement zullen enkele zware noten moeten worden gekraakt. Zowel de SDS als de SDA hebben uiting gegeven aan onvrede met de regering-Dodik, die slechts over een piepkleine meerderheid in het parlement beschikt. Onduidelijk is wat de SDS te winnen zou hebben met destabilisering van de interne situatie in Banja Luka en mogelijk andere delen van de RS. Zo lang zij niet beschikt over de leiding van leger en politie zou het uitroepen van een noodtoestand juist de macht en invloed van de regering-Dodik vergroten, tenzij er van wordt uitgegaan dat leden van de "Oude Garde" zoals de ministers

van Defensie en Binnenlandse Zaken (Milovanovic c.q. Stankovic) het op een akkoordje hebben gegooid met hun voormalige bazen. Veel meer voor de hand ligt dat juist Knezevic de mogelijkheid van het uitroepen van de noodtoestand als mogelijkheid achter de hand wil houden, mochten de discussies in het parlement een voor de regering-Dodik ongewenst verloop krijgen. Gezien de belangen van de internationale gemeenschap moet worden aangenomen dat zij bereid zou zijn een dergelijke stap door de vingers te zien als dat de enige methode is om Dodik in het zadel te houden tot de verkiezingen van september a.s.

Plavsic bestempelt UCK als terroristen

Plavsic heeft verklaard de leden van het "Kosovo Bevrijdingsleger" (UCK) te beschouwen als "absolute terroristen". Zij ontkennde dat er sprake is van een vrijheidsstrijd in Kosovo, doch slechts van een opstand tegen het Servische gezag aldaar. Zij benadrukte de Servische "constitutionele orde" en zei ervan overtuigd te zijn dat alle inwoners van de RS haar mening delen. Hier spreekt de "oude" Plavsic, de Servische nationalist die "Dayton" bestempelde als verraad aan de Servische zaak, die etnische zuiveringen een "historisch toeval" noemde en die zich de bijnaam "mrs Mengele" verwierf. Dat deze "oude" Plavsic qua natuur en karakter dichter bij de ware Plavsic staat dan het gematigde, constructieve voorkomen dat zij recentelijk ten toon gespreid heeft, blijkt uit het feit dat bovengenoemde uitspraak in elk opzicht contra-productief is voor haar eigen politieke situatie. Niet alleen kan uit die uitspraak verkapte kritiek worden gelezen aan het adres van de internationale gemeenschap, die onlangs nieuwe sancties heeft uitgesproken tegen Joegoslavië, maar ook moet zij zich realiseren dat een onafhankelijk Kosovo, hoe onwaarschijnlijk ook, het beste precedent is dat een naar onafhankelijkheid strevende Republika Srpska zich maar kan wensen. Haar benadrukken van de "constitutionele orde" van Servië kan aanleiding zijn voor de Bosnische Moslims om de "constitutionele orde" van Bosnië-Herzegovina te benadrukken, waarin de RS als entiteit van dat land wordt bestempeld. De toonzetting van Plavsic wordt de laatste tijd weer nationalistischer. Voor een deel houdt dat verband met haar wens om de extreem-nationalisten, zoals de SDS en SRS, de wind uit de zeilen te nemen, maar anderzijds heeft zij zich in het verleden zo vaak tot soortgelijke "slips of the tongue" laten verleiden, dat het er alle schijn van heeft dat zij weer in toenemende mate in een vertrouwde huid kruipt.

Plavsic complimenteert Milovanovic

Plavsic heeft bij gelegenheid van de Dag van de Strijdkrachten uitgebreide complimenten uitgesproken aan het adres van de minister van Defensie, Milovanovic. In haar boodschap onderstreepte zij de rol die de VRS in het algemeen en Milovanovic in het bijzonder hebben gespeeld bij de verdediging van de RS en daarmee bij het voortbestaan van het Servische volk in de regio. Zij sprak de verwachting uit dat Milovanovic en zijn leger ook in vreedstijd een belangrijke stabiliserende en verdedigende rol zullen blijven vervullen. Deze boodschap kan niet los worden gezien van de discussie die is uitgelokt door een opmerking van VS-gezant Pardew, dat met name de VRS nog steeds een bedreiging van de vrede vormt. Niet alleen Plavsic, maar ook andere Bosnisch-Servische politici hebben de afgelopen dagen onderstreept dat het bestaan van de VRS juist een stabiliserende factor is, een mening die eenvoudiger te rijmen lijkt met "Dayton" dan de uitspraak van Pardew. Ondanks deze politieke actualiteit blijft het feit dat de voormalig plaatsvervanger van politiek leider Karadzic complimenten maakt aan de voormalig plaatsvervanger van militair leider Mladic, en bovendien in bewoordingen die enkele jaren geleden ook hadden kunnen worden gebruikt, een indicatie van het feit dat er in de RS nog maar bitter weinig veranderd is.

Serviërs protesteren tegen benoeming Moslims en Kroaten in Brcko

In de noord-Bosnische stad Brcko is grote beroering ontstaan over het verzoek van de Bosnisch-Servische regering, op aandringen van Westendorp en zijn plaatsvervanger Farrand, om 48% Moslims en Kroaten in het gemeentebestuur van de stad te benoemen. Daardoor zou enkele tientallen Servische ambtenaren hun baan verliezen. Vertegenwoordigers van alle partijen, onder aanvoering van burgemeester Reljic, hebben dit besluit een "sociale tijdbom" genoemd. Reljic dreigde zelfs zijn ontslag in te dienen als het besluit toch wordt uitgevoerd. Inhoudelijk is op het besluit van Farrand weinig aan te merken. Integendeel, op grond van de vooroorlogse etnische verhoudingen zou het niet onterecht zijn als de Moslims de meerderheid van het gemeentebestuur zouden vormen. Het bezwaar van de Serviërs geldt vermoedelijk dan ook niet het lot van de tot werkeloosheid veroordeelde Servische ambtenaren, maar veeleer het feit dat de vorming van een "gemengd" gemeentebestuur een voorbode is van terugkeer van niet-Servische vluchtelingen, en mogelijk zelfs toewijzing van Brcko aan de MKF. Dit kan de spanningen tussen de lokale Serviërs en de internationale gemeenschap verder doen toenemen. Het zou zelfs kunnen leiden tot toenemende spanningen tussen de autoriteiten in Brcko en de regering van de RS, al zal de opstelling van mensen als Reljic nauwelijks een

verrassing vormen. Er moet zelfs rekening mee worden gehouden dat de RS-regering slechts de wensen van Farrand c.s. heeft doorgegeven in de wetenschap dat lokaal verzet de uitvoering daarvan zou doorkruisen.

Prnjavor tegen aspect "Dayton"

Het hoofd van de afdeling Vluchtelingenzaken in de gemeente Prnjavor, in het westen van de RS, heeft tegenover vertegenwoordigers van SFOR verklaard dat het zijn doel is om de huidige etnische verhoudingen te stabiliseren, d.w.z. dat er niemand vertrekt en niemand terugkomt. Huizen in de omgeving die onlangs zijn verlaten door Serviërs die naar hun oorspronkelijke woonplaats zijn teruggekeerd, zijn volgens hem reeds in gebruik genomen door andere Serviërs. Dat een gemeente-functionaris zich zo openlijk verzet tegen één van de kernpassages van "Dayton" en dit uit ten opzichte van SFOR, wijst erop hoe zeker hij van zijn zaak is. Prnjavor is, hoewel de stad in het westen van de RS ligt, één van de gebieden waar de voormalige regeringspartij SDS nog volledig de dienst uitmaakt. Daaruit blijkt dat de macht van de "conservatieven" ook in het westen nog allerm minst uitgespeeld is. Er blijkt ook uit hoe zwaar de taak is die de internationale gemeenschap zichzelf gesteld heeft. Indien dit gedrag zou worden bestraft met de enig denkbare straf, te weten vervanging van de betreffende functionaris, zou een groot aantal Bosnische overheidsdienaren hun betrekking verliezen. Zeker in een stad als Prnjavor zou het moeilijk zijn adequate vervangers te vinden. Veeleer is te verwachten dat het verzet tegen een eventueel op te leggen terugkeer van etnische minderheden naar Prnjavor en omgeving op gewelddadig, en vermoedelijk door de lokale notabelen gecoördineerd, verzet zou stuiten.

Kroatië

Aftreden Sarinic gerelateerd aan onenigheid in HDZ

Volgens berichten in de Kroatische pers is het aftreden van de Chef Staf van het kabinet van president Tudjman, Sarinic, het gevolg van onenigheid binnen de top van de regeringspartij HDZ. De conflicten zouden zich vooral hebben voorgedaan tussen Sarinic en Tudjman's adviseur voor binnenlandse politiek, Pasalic. De directe aanleiding zou zijn gelegen in het recente faillissement van een grote bank, maar in feite betrekking hebben op vele aspecten van de binnenlandse en buitenlandse politiek. Sarinic heeft een lange staat van dienst aan de zijde van Tudjman. Zo is hij onder meer premier geweest en was hij de oprichter van de Kroatische Veiligheidsdienst, die tot voor kort onder leiding stond van Tudjman's zoon. Tegen die achtergrond zou zijn ontslag, indien het inderdaad verband houdt met wrijvingen met Pasalic, een indicatie zijn dat de HDZ-top tot op het bot verdeeld is. Ook het feit dat Tudjman jr onlangs zijn betrekking heeft opgegeven, wijst in die richting. Het vertrek van twee nauwe medestanders van de president binnen korte tijd (of zelfs drie, als het overlijden van Tudjman's vriend en minister van Defensie Susak wordt meegerekend), alsmede het feit dat Pasalic, die nog altijd in functie lijkt te zijn, tot de meer extreem-nationalistische stroming in de HDZ moet worden gerekend, lijkt erop te wijzen dat laatstgenoemde stroming aan de winnende hand is. Dat kan verband houden met het feit dat de HDZ onder de Kroatische bevolking aan populariteit verliest en volgens sommige peilingen al lang niet meer de meest geliefde partij in Kroatië is, alsmede met het feit dat ook Tudjman's gezondheid te wensen overlaat. Zeker indien Tudjman sr eveneens op korte termijn zou overlijden, is een machtsstrijd en zeer waarschijnlijk een scheuring in de HDZ te verwachten. Overigens moet ook rekening worden gehouden met eerdere indicaties dat Sarinic kandidaat zou zijn om Susak op te volgen. Dat zou in de huidige context zeker als een zege voor de meer gematigde stromingen in de HDZ en de Kroatische politiek moeten worden beschouwd.

Tudjman prijst Susak

President Tudjman heeft een omvangrijke lofrede uitgesproken over Susak. Hij verleende hem posthuum een aantal medailles (in aanvulling op degene die Susak tijdens zijn leven reeds waren toegekend) en preef uitgebreid de rol die Susak heeft gespeeld bij de bouw van de Kroatische natie en onafhankelijkheid. Opmerkelijk was dat Tudjman Susak roemde voor diens verdiensten voor "de Kroatische natie als geheel", niet alleen ten tijde van de uitgebreid gememoreerde operaties "Donder" en "Bliksem", maar ook tijdens de "verdediging van de Kroaten in Herzegovina". De verdediging van "een Kroatische aanwezigheid in Bosnië-Herzegovina" werd door Tudjman in één adem genoemd met de "belangen van de Kroatische staat". Hoewel Tudjman, gezien Susak's betrekkingen met de Bosnisch-Kroatische lobby, vrijwel niet anders kon dan de eenheid van Kroatische en Bosnische Kroaten benadrukken, maakt hij niet bepaald de indruk tegen zijn zin te spreken. Hoe zeer Kroatië ook streeft naar aansluiting bij het westen, de banden met de Bosnische Kroaten zullen een zekere betrokkenheid bij Bosnië noodzakelijk blijven maken. Overigens zal ook duidelijk zijn hoe de woorden van Tudjman zullen worden ontvangen door de Serviërs en Moslims, die (terecht) zijn woorden niet zullen beschouwen als een indicatie van spijt over het Kroatische militaire optreden tegen hen.

Tudjman verzet zich tegen internationale druk

Tijdens een congres van de Jeugdafdeling van zijn partij HDZ heeft Tudjman zich uitgesproken tegen "allerhande internationale druk". Hij stelde dat "belangrijke internationale spelers" ongeveer anderhalf jaar geleden een plan ontworpen hebben dat Kroatië aan zodanig zware beperkingen onderhevig zou maken, dat Kroatië economisch en politiek geknakt zou worden. Hij stelde dat de Bosnische Kroaten volgens de internationale gemeenschap hun eigen identiteit zouden moeten opgeven. Zelfs nu nog zou Kroatië bedreigd worden met sancties. Hij sprak echter het vertrouwen uit dat, als de Kroatische bevolking en met name de jeugd pal zou staan, Kroatië tegen die druk opgewassen zou zijn. Daarbij zinspeelde hij op het feit dat Kroatië de meest stabiele factor is op de Balkan en bovendien "machtige vrienden" bezit; uit de context kon worden opgemaakt dat hij daarmee met name de Amerikaanse regering en het Vaticaan bedoelde.

De teksten van Tudjman worden de laatste tijd weer harder en nationalistischer, hoewel hij eigenlijk nooit echt gematigd is geweest. Dat houdt vermoedelijk vooral verband met de afkalvende positie van de HDZ in het Kroatische politieke spectrum en door de machtsstrijd in de partij. Een andere factor van overweging is het feit dat Kroatië de laatste tijd bekritiseerd is vanwege obstructie van het vredesproces en op grond daarvan inderdaad met sancties bedreigd is, maar dit lot deelt het met andere bij het Bosnische conflict betrokken partijen. Aangezien al die partijen de internationale gemeenschap van partijdigheid betichten, kan in dat opzicht gesproken worden van stereotiep gedrag van Tudjman. Als echter zijn uitspraken inderdaad verband houden met een versterking van de meer extremistische vleugel binnen de HDZ, dan moet worden aangenomen dat de Kroatische opstelling ten aanzien van bijvoorbeeld Bosnië-Herzegovina (maar ook van oost-Slavonië) zich verder zal verharderen. Alle goede internationale vriendschappen ten spijt zijn juist dan sancties tegen Kroatië allerminst uitgesloten.

Serviërs beschuldigen Klein van "etnische zuivering"

De associatie van Kroatische Serviërs heeft een open brief geschreven aan Klein, waarin deze ervan wordt beschuldigd met de Kroatische regering te collaboreren in haar politiek van "etnische zuiveringen". Aanleiding was het feit dat Klein verklaard zou hebben dat er geen noodzaak was voor de terugkeer van meer Serviërs naar Kroatië. Bovendien zou Klein zich schuldig hebben gemaakt aan het doen van loze beloftes en verraad aan zowel de Kroatische Serviërs als de internationale gemeenschap. De beschuldiging aan het adres van Klein moet voor hen uiterst grievend zijn, gezien het feit dat hij heeft gefungeerd als speciale vertegenwoordiger in oost-Slavonië aan de vooravond van het herstel van het Kroatische gezag aldaar. Vermoedelijk heeft Klein met zijn uitspraak willen benadrukken dat de vluchtelingen uit Kroatië, evenals die in Bosnië-Herzegovina, weliswaar het recht, maar niet de plicht hebben om terug te keren naar hun oorspronkelijke woonplaatsen. De hartekreet van de Kroatische Serviërs moet dan ook vooral worden gezien als een uiting van hun frustratie. De Kroatische regering, alle mooie beloften ten spijt, lijkt er nog altijd naar te streven de terugkeer van Serviërs te ontmoedigen en hun aandeel in de Kroatische bevolking (derhalve met inbegrip van de Serviërs die bijvoorbeeld in Zagreb wonen) niet boven de 5% te laten uitkomen. Noch de internationale gemeenschap, noch de Joegoslavische regering lijkt bereid zich overmatig in te spannen voor het lot van de Kroatische Serviërs. Uitspraken als de bovengenoemde, die kunnen leiden tot oplopende spanningen, zijn daarvan het gevolg.

Joegoslavië

Kosovo

Seselj kondigt lokaal zelfbestuur in Kosovo aan

De Servische vice-premier Seselj, leider van de extreem-nationalistische Radicale Partij (SRS), heeft op 7 mei aangekondigd dat komende maand een wet op lokaal zelfbestuur in Kosovo zal worden gepubliceerd. Hij verklaarde dat deze wet tot doel heeft te voorkomen dat één enkele bevolkingsgroep de anderen zal domineren. Op het oog lijkt deze aankondiging een gebaar in de richting van de Albanezen in Kosovo, die door een dergelijke maatregel een grotere rol zouden kunnen gaan spelen in het lokale bestuur. De tweede opmerking van Seselj ontkracht deze hoop echter volledig. Als moet worden voorkomen dat één enkele etnische groep het bestuur zal domineren, dan kan dat in de praktijk uitsluitend inhouden dat de 90% Albanezen in het bestuur verder zullen worden gediscrimineerd ten gunste van bijvoorbeeld de Serviërs, die minder dan 10% van de bevolking vormen. Gezien het nationalisme van de SRS is dat een voor de hand liggende maatregel. Er is overigens geen enkele reden om aan te nemen dat een van de andere Servische coalitie-partijen (met name de Socialistische Partij van president Milosevic) het niet van harte eens is met zo'n maatregel. Met uitzondering van de (overigens eveneens extreem-nationalistische, maar in dit geval zeker uit opportunistische handelende oppositiepartij) SPO hebben alle grote Servische partijen tot op heden

[REDACTED]

eensluitende verklaringen ten aanzien van de kwestie-Kosovo uitgegeven: het betreft een uitsluitend Servische aangelegenheid en echte concessies aan de Albanen worden unaniem verworpen.

Serviërs verlaten Decani vanwege "etnische zuiveringen"

Het Joegoslavische persbureau TanJug heeft relatief veel aandacht besteed aan het vertrek van de "laatste twee Serviërs" uit de gemeente Decani in Kosovo, die enkele maanden geleden het toneel was van de eerste confrontaties tussen etnische Albanen en Servische en Joegoslavische veiligheidsdiensten. Onderstreept werd dat het vertrek van de betrokkenen het gevolg was van "etnische zuiveringen" door Albanen jegens Serviërs. Ook andere meldingen van geweld tegen Serviërs in Kosovo zijn de afgelopen dagen gemeld. Dergelijke berichten klinken bekend. Ten tijde van het uiteenvallen van het voormalige Joegoslavië werd in de Servische pers voortdurend de nadruk gelegd op werkelijke of vermeende gevallen van agressie tegen Serviërs in Bosnië-Herzegovina. Deze meldingen werden dan later gebruikt om het optreden van leger, politie en andere veiligheidsdiensten tegen de werkelijke of vermeende agressoren te rechtvaardigen. Het is zeer waarschijnlijk dat de Joegoslavische en Servische overheden, nu het verzet van de etnische Albanen tegen de Servische onderdrukking langduriger en intensiver is dan aanvankelijk was verwacht, van een soortgelijke methode gebruik zullen maken om de inzet van leger en politie te rechtvaardigen. Het is in dat kader zeer waarschijnlijk dat ook in Kosovo gebruik gemaakt gaat worden van een ander in Kroatië en Bosnië-Herzegovina beproefd middel, het illegaal bewapenen van de lokale Serviërs. Dat kan de etnische confrontaties en spanningen verder doen oplopen.

Rugova pleit voor internationaal protectoraat

De leider van de belangrijkste partij van de Kosovo-Albanen (LDK) en schaduwpresident van de "republiek Kosova", Rugova, heeft gesteld dat de situatie in Kosovo uiterst gespannen is. Hij meldde dat een groot aantal gebieden door de Servische veiligheidstroepen van de buitenwereld zijn afgesloten. Hij riep de inwoners van Kosovo op om niet te reageren op de provocaties van "extremisten". Tegelijkertijd riep hij de internationale gemeenschap op om "preventieve maatregelen" te nemen. Rugova gaf eens te meer aan dat hij bereid is met de Joegoslavische autoriteiten te onderhandelen, maar op neutraal terrein en met deelname van "een derde partij". Het uiteindelijke doel van de Albanen is een onafhankelijk Kosovo, maar Rugova stelde dat als interim-maatregel kan worden ingestemd met de vorming van een "internationaal protectoraat" over Kosovo. Wetende dat de Serviërs Kosovo nooit vrijwillig zullen opgeven, heeft Rugova geen andere keus dan te streven naar internationalisering van het conflict. Hij erkent tevens (zoals tussen de regels door uit zijn verklaring valt op te maken) dat onderhandelingen a priori kansloos zijn. In die context is Rugova min of meer gedwongen om doof te zijn voor de internationale waarschuwingen dat er geen sprake kan zijn van internationale erkenning van een onafhankelijk Kosovo. Zo lang de Servische onderdrukking voortduurt, is de keuze voor Rugova tussen berusting en internationalisering. De tactiek van de Albanen lijkt er dan ook op gericht te zijn de spanningen in het gebied te laten oplopen en tegelijkertijd te verhinderen dat "Kosovo" van de internationale agenda verdwijnt. Uiteindelijk hoopt Rugova te bewerkstelligen dat de internationale gemeenschap, bij gebrek aan alternatieven, toch de republiek Kosova zal erkennen, evenals dat in het verleden met Kroatië en Slovenië gebeurd is. Als dat gebeurt, is de internationale erkenning van een onafhankelijke "Republika Srpska" slechts een kwestie van tijd.

Ontwikkelingen in Kosovo

Uit persmeldingen blijkt dat de weg tussen de hoofdstad Pristina en de westelijke stad Pec door Servische of Joegoslavische veiligheidsdiensten is afgesloten. Andere meldingen wijzen erop dat etnische Serviërs én Albanen het gebied tussen Pristina en de Albanese grens ontvluchten, alhoewel van een grootschalige vluchtelingenstroom geen sprake is. Op 7 mei hebben relatief zware gevechten plaatsgevonden bij de plaats Babajloc, waar zich een opvangkamp voor Servische vluchtelingen uit de voormalige Kroatische Krajina bevindt. Een energiecentrale in Pec is onlangs gesloten, vermoedelijk uit vrees voor aanslagen. Er zijn aanwijzingen dat de Servische Speciale Politie de afgelopen dagen opnieuw is versterkt en momenteel over 10.000 man beschikt, terwijl er ook nog enkele honderden leden van andere veiligheidsdiensten in het gebied aanwezig zouden zijn. Naar het zich laat aanzien zijn leden van de reguliere Joegoslavische strijdkrachten (VJ) niet bij de gevechten betrokken, mogelijk met uitzondering van het gebied aan de Joegoslavisch-Albanese grens. Wèl zijn de eenheden van de VJ in en om Kosovo in verhoogde staat van paraatheid gebracht. Ook de politie en andere diensten lijken zich verder te versterken, maar de resultaten van hun inzet lijken tot op heden beperkt.

[REDACTED]

Naar het zich laat aanzien, ligt het initiatief bij de gevechtshandelingen vooral aan de zijde van het UCK. Zij bepalen plaats en tijd van de aanval (meestal in de vorm van "hit-and-run"-acties) en de Servische en Joegoslavische veiligheidstroepen zijn gedwongen zich reactief of preventief op te stellen. De strijd concentreert zich in belangrijke mate in het grensgebied met Albanië, hetgeen verband houdt met de smokkel van mensen en middelen vanuit dat gebied naar Kosovo. Vanzelfsprekend zijn ook de doorgaande wegen in het gebied van groot belang; bovendien zijn dat de streken waar de Joegoslavische en Servische autoriteiten enig preventief gedrag kunnen vertonen. De sluiting van de energiecentrale in Pec is een indicatie dat die autoriteiten recente dreigingen met terroristische aanslagen serieus nemen. Een ander doelwit van de Albanese lijkt te worden gevormd door de Serviërs in het gebied, met name de "vreemde eenden" die in 1995 vanuit Kroatië naar Servië zijn gevlucht en door de Servische autoriteiten in opvangkampen in Kosovo zijn ondergebracht. Het heeft er alle schijn van dat deze mensen nu voor de tweede, of in sommige gevallen voor de derde keer zullen moeten vluchten. De aanvallen op vluchtelingen zijn vermoedelijk bedoeld om een verdere verharding van de Servische opstelling uit te lokken, hetgeen in het voordeel van de Albanese propaganda en het streven naar internationalisering van het conflict zal werken. Gezien het feit dat de standpunten ten aanzien van onderhandelingen nog steeds onverenigbaar lijken, moet derhalve worden gerekend op een verdere escalatie van de problemen in Kosovo.

Albanese verzetten zich tegen UCK

Er zijn aanwijzingen dat ook onder de etnisch-Albanese bevolking van Kosovo weerstand bestaat tegen de activiteiten van het UCK. Deze zouden zich ten opzichte van de lokale bevolking uiterst ruw opstellen, hen beroven en sommige gevallen mannen in de weerbare leeftijd dwingen met hen mee te vechten. Het zou in vele gevallen gaan om criminelen. Om die reden hebben etnische Albanese herhaaldelijk een beroep gedaan op de Joegoslavische en Servische veiligheidsdiensten om hun dorpen beter te beschermen, vooral 's nachts. In een aantal dorpen zouden de Albanese reeds een gewapende burgerwacht hebben gevormd om infiltraties van de UCK tegen te gaan. Hoewel de problemen in en om Kosovo wortelen in de Servische onderdrukking van de etnische Albanese, is het op zijn minst prematuur om te stellen dat de opstand daartegen heel Kosovo omvat. Vele Kosovo-Albanese willen weliswaar een einde aan de Servische onderdrukking, maar zij zijn ook allerm minst gelukkig met de terreur die de UCK voert om zich te voeden en te versterken. Uit dit soort berichten blijkt dat de beweringen van Servische zijde, dat het gaat om een relatief kleine groep terroristen, niet uitsluitend propaganda betreffen. Uit bovengenoemde berichten kan eveneens worden opgemaakt dat de UCK geen brede verzetsbeweging is die wortelt in de bevolking, zoals de Vietcong, maar eerder een kleine, professionele organisatie zoals de IRA. Buitenlandse betrokkenheid, zoals Albanese, Bosnische of Kroatische, is niet bewezen, maar kan allerm minst worden uitgesloten. Indien de activiteiten van de UCK, en de tegenmaatregelen van de Joegoslavische en Servische autoriteiten, toenemen, kan dat ook leiden tot toenemende wrijvingen tussen Albanese onderling.

Montenegro

DPS kondigt motie van wantrouwen tegen Milosevic aan

De voorzitter van het Montenegrijnse parlement, Marovic, heeft aangekondigd dat zijn partij (DPS) na de verkiezingen van 31 mei a.s. een motie van wantrouwen in het federale parlement zal indienen tegen federaal president Milosevic en premier Kontic. Marovic is een nauw medestander van president Djukanovic, die steeds luider en openlijker provocaties uit aan het adres van Milosevic c.s. Volgens Djukanovic en zijn medestanders is niet alleen de huidige economische en politieke chaos in Joegoslavië volledig aan Milosevic te wijten, maar benadeelt hij ook Montenegro stelselmatig ten opzichte van Servië. Zoals gesteld hopen Djukanovic en Marovic de verkiezingen van 31 mei te winnen van hun rivalen rond ex-president Bulatovic, die de steun van Milosevic geniet. Die kans is aanwezig, maar vooralsnog lijken Bulatovic c.s. over betere papieren te beschikken. Maar zelfs als het Montenegrijnse parlement zou besluiten om een motie van wantrouwen in te dienen tegen Milosevic of Kontic (die overigens zijn aftreden reeds heeft aangekondigd), dan nog is de positie van Milosevic- en Bulatovic-ge trouwen in het Federale parlement sterk genoeg om zo'n motie te verwerpen. De werkelijke vraag is hoe lang Milosevic dergelijke provocaties mog relatief ongestraft over zijn kant zal laten gaan.

Bulatovic zegt dat Kroaten Albanese opleiden

Een woordvoerder van de partij van Bulatovic heeft op 9 mei verklaard dat Kroatische militaire adviseurs de Kosovo-Albanese opleiden. In de verklaring werd steun uitgesproken voor de VJ en haar pogingen de territoriale integriteit van Joegoslavië te beschermen. Het is onwaarschijnlijk dat Kroatië op deze wijze betrokken zou willen raken bij pogingen de stabiliteit in het buurland te ondergraven, omdat Kroatië geen

enkel belang heeft bij een verdere destabilisering van de situatie in Joegoslavië. De uitspraak van Bulatovic moet dan ook vooral worden gezien in de verbale strijd met zijn tegenstanders. Djukanovic heeft onlangs gedreigd zelfstandig te beslissen over betrekkingen met Kroatië (o.a. de kwestie-Prevlaka) en het openstellen van de grens met dat land. Kennelijk wil Bulatovic met zijn uitspraken benadrukken dat daarmee gevezen ontstaan die de belangen van Montenegro en Joegoslavië aantasten. Daarmee wordt het initiatief van Djukanovic onwettig, omdat de Joegoslavische Grondwet de deelstaten weliswaar het recht verleent om zelfstandig betrekkingen met het buitenland te onderhouden, maar niet wanneer die betrekkingen de belangen van de Federatie of de andere deelstaat aantasten.